

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i'r	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad	27 Mehefin 2024
Pwnc	Adroddiad Archwilio Cymru ar osod amcanion llesiant
Pennaeth Gwasanaeth	Carys Edwards Pennaeth Proffesiwn AD a Trawsnewid carysedwards@ynysmon.llyw.cymru
Awdur yr Adroddiad	Gwyndaf Parry Rheolwr Cynllunio, Perfformiad a Rheoli Rhaglen gwyndafparry@ynysmon.llyw.cymru
Natur a Rheswm dros Adrodd Mae Cylch Gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ei gwneud yn ofynnol iddo ystyried adroddiadau perthnasol archwilio allanol (3.4.8.11.2) a monitro eu hargymhellion (3.4.8.11.3). Mae'n ofynnol i'r Pwyllgor adolygu'r adroddiad a sicrhau y bydd y Cyngor yn mynd i'r afael ag argymhellion Archwilio Cymru.	

1. Cyflwyniad

1.1 Nod yr archwiliad hwn oedd:

- esbonio sut y gwnaeth Cyngor Sir Ynys Môn (y Cyngor) gymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy drwy gydol y broses o osod ei amcanion llesiant;
- rhoi sicrwydd i'r graddau y gweithredodd y Cyngor yr egwyddor datblygu cynaliadwy wrth osod ei amcanion llesiant; a
- nodi cyfleoedd i'r Cyngor ymgorffori'r egwyddor datblygu cynaliadwy ymhellach wrth osod amcanion llesiant yn y dyfodol.

2. Argymhelliad

2.1 Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio:

- Adolygu'r archwiliad a'r ddau argymhelliad.
- Dylai ffurflen ymateb y sefydliad roi sicrwydd i'r pwyllgor o'r camau a gymerwyd gan y cyngor i fynd i'r afael â'r argymhellion.

Gosod amcanion llesiant – Cyngor Sir Ynys Môn

Blwyddyn archwilio: 2022-23

Dyddiad cyhoeddi: Ebrill 2024

Cyfeirnod dogfen: 4200A2024

Paratowyd y ddogfen hon fel rhan o waith a gyflawnir yn unol â swyddogaethau statudol.

Mewn achos o dderbyn cais am wybodaeth y gall y ddogfen hon fod yn berthnasol iddo, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 o Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae'r cod adran 45 yn nodi'r arfer wrth ymdrin â cheisiadau a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd partïon perthnasol. O ran y ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru yn drydydd partïon perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynghylch datgelu neu aildefnyddio'r ddogfen hon at Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Cynnwys

Cefndir: ein harchwiliadau o osod amcanion llesiant	4
Cynnal ein harholiad yng Nghyngor Sir Ynys Môn	5
Sut a phryd mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gosod ei amcanion llesiant	5
Yr hyn a ganfuom: mae'r Cyngor wedi cymhwysu'r egwyddor datblygu cynaliadwy yn y broses o osod ei amcanion llesiant newydd, ond mae cyfleoedd i gryfhau'r defnydd o ddata a nodi'r cyllid sydd ei angen	6
Argymhellion	10
Atodiad 1: Cwestiynau allweddol a'r hyn yr oeddem yn edrych amdano	11

Cefndir: Ein harchwiliadau o osod amcanion llesiant

- 1 Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (y Ddeddf) yn gosod 'dyletswydd llesiant' ar 48 o gyrff cyhoeddus. Mae'r ddyletswydd yn ei gwneud yn ofynnol i'r gyrff hynny osod a chyhoeddi 'amcanion llesiant' sydd wedi'u cynllunio i wneud y mwyaf o'u cyfraniad at gyflawni pob un o saith nod llesiant cenedlaethol y Ddeddf.¹ Rhaid iddynt hefyd gymryd pob cam rhesymol, wrth arfer eu swyddogaethau, i gyflawni'r amcanion hynny.
- 2 Rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol gynnal archwiliadau i asesu i ba raddau y mae gyrff cyhoeddus wedi gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth bennu eu hamcanion llesiant.² Rydym yn cynnal rhaglen dreigl o'r arholiadau hyn, hyd at ddechrau 2025.³
- 3 Mae gwneud rhywbeth yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy yn golygu gweithredu 'mewn modd sy'n ceisio sicrhau bod anghenion y presennol yn cael eu diwallu heb beryglu gallu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion eu hunain'. Er mwyn cyflawni hyn, rhaid i gorff cyhoeddus ystyried y pum ffordd o weithio: hirdymor, integreiddio, cyfranogi, cydweithio ac atal.⁴
- 4 Gwnaethom lunio fframwaith asesu i'n galluogi i asesu i ba raddau y mae gyrff cyhoeddus wedi cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth bennu eu hamcanion llesiant. Mae **Atodiad 1** yn nodi rhagor o wybodaeth am ein dull gweithredu, gan gynnwys set o 'ddangosyddion cadarnhaol' sy'n dangos sut beth allai da edrych.
- 5 Wrth ddylunio ein dull gweithredu, gwnaethom ystyried yr hyn y gallem ei ddisgwyl yn rhesymol gan gyrff cyhoeddus ar yr adeg hon. Dylai gyrff cyhoeddus nawr fod yn gyfarwydd â'r egwyddor datblygu cynaliadwy a'r ffyrdd o weithio a cheisio eu cymhwyso mewn ffordd ystyrlon. Ar yr un pryd, rydym yn gwerthfawrogi bod gyrff cyhoeddus yn dal i ddatblygu eu profiad wrth gymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth osod amcanion llesiant. Felly, mae'r arholiadau'n cynnwys ystyried sut mae gyrff cyhoeddus yn cymhwyso eu dysgu a sut y gallent wella yn y dyfodol.

¹ Y saith nod llesiant cenedlaethol yw; Cymru lewyrchus, Cymru gydnerth, Cymru iachach, Cymru fwy cyfartal, Cymru o gymunedau cydlynol, Cymru o ddiwylliant bywiog a iaith Gymraeg ffyniannus, a Chymru sy'n gyfrifol yn fyd-eang.

² Adran 15 (1) (a) Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

³ Rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol gynnal arholiadau dros y cyfnod a nodir yn y Ddeddf, sy'n dechrau flwyddyn cyn etholiad y Senedd ac sy'n dod i ben flwyddyn ac un diwrnod cyn etholiad y Senedd ganlynol.

⁴ Adran 5 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Cynnal ein harchwiliad yng Nghyngor Sir Ynys Môn

- 6 Nod yr archwiliad hwn oedd:
- esbonio sut y gwnaeth Cyngor Sir Ynys Môn (y Cyngor) gymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy drwy gydol y broses o osod ei amcanion llesiant;
 - rhoi sicrwydd i'r graddau y cymhwysodd y Cyngor yr egwyddor datblygu cynaliadwy wrth osod ei amcanion llesiant; a
 - nodi cyfleoedd i'r Cyngor ymgorffori'r egwyddor datblygu cynaliadwy ymhellach wrth osod amcanion llesiant yn y dyfodol.
- 7 Aethom ati i ateb y cwestiwn cyffredinol 'i ba raddau y mae'r Cyngor wedi gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth osod ei amcanion llesiant newydd?'. Rydym wedi gwneud hyn drwy archwilio'r cwestiynau canlynol:
- A oedd y broses a roddwyd ar waith gan y Cyngor i osod ei amcanion llesiant wedi'u seilio ar yr egwyddor datblygu cynaliadwy?
 - A yw'r Cyngor wedi ystyried sut y bydd yn sicrhau y gall gyflawni ei amcanion llesiant yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy?
 - A yw'r Cyngor wedi sefydlu trefniadau i fonitro cynnydd a gwella sut mae'n cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth osod ei amcanion llesiant?
- 8 Buom yn trafod amseriad yr archwiliad gyda'r Cyngor.
- 9 Casglwyd ein tystiolaeth yn y ffyrdd canlynol:
- arsylwi cyfarfodydd blaenorol y Cyngor;
 - adolygu dogfennau allweddol; a
 - chynnal nifer fechan o gyfweiliadau.

Sut a phryd bu i Gyngor Sir Ynys Môn osod ei amcanion llesiant

- 10 Dechreuodd Cyngor Sir Ynys Môn (y Cyngor) waith ar osod amcanion llesiant newydd ar gychwyn 2022 ac yna cyhoeddodd ei dri amcan newydd ym mis Mawrth 2023. Mae **Arddangosyn 1** yn nodi'r amcanion llesiant hynny.
- 11 Cyhoeddodd y Cyngor ei amcanion llesiant fel rhan o'i Gynllun Cyngor ar gyfer 2023-28, sydd hefyd yn cynnwys chwe amcan strategol. Gellir gweld Cynllun y Cyngor ar gyfer 2023-28 ar [wefan y Cyngor](#).

Arddangosyn 1: amcanion llesiant Cyngor Sir Ynys Môn 2023-28

Mae pobl Ynys Môn yn cael eu haddysgu i gyrraedd a chyflawni eu potensial yn y tymor hir.

Mae pobl Ynys Môn yn ddiogel, yn iach ac mor annibynnol â phosib.

Mae pobl Ynys Môn a'i chymunedau yn mwynhau, yn gwarchod ac yn gwella eu hamgylchedd adeiledig a naturiol ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Yr hyn a ganfuom

Mae'r Cyngor wedi cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy yn y broses o osod ei amcanion llesiant newydd, ond mae cyfleoedd i gryfhau'r defnydd o ddata a nodi'r cyllid sydd ei angen

Proses gynllunio ar gyfer gosod amcanion llesiant a sail dystiolaeth

- 12 Mae'r Cyngor wedi defnyddio rhywfaint o wybodaeth allweddol i helpu i osod ei amcanion llesiant. Yn benodol, mae'r Cyngor wedi defnyddio ei Adroddiad Perfformiad Blynyddol ar gyfer 2021-22 a gwaith monitro ei Gynlluniau Cyflawni Blynyddol i asesu pa mor dda y mae wedi perfformio yn erbyn yr amcanion llesiant blaenorol ac a ydynt yn parhau i fod yn briodol. Mae'r Cyngor wedi defnyddio gwybodaeth o'r cyfrifiad, ond nid yw wedi gwneud defnydd o ystod o ffynonellau lleol a chenedlaethol (gweler Atodiad 1 Dangosyddion Cadarnhaol o ystod o ffynonellau lleol a chenedlaethol).
- 13 Mae'r Cyngor wedi ystyried risgiau a chyfleoedd lleol, ond nid yw'n glir sut y mae wedi ystyried tueddiadau'r dyfodol yn gyffredinol. Mae Cynllun y Cyngor yn cyfeirio at bwysau ariannol a galw, ac mae'r statws Porthladd Rhydd a'r posibilrwydd o atomfa newydd yn faterion hollbwysig i'r Cyngor. Fodd bynnag, bydd rhoi ystyriaeth ehangach i dueddiadau'r dyfodol yn helpu'r Cyngor i sicrhau bod yr amcanion, ac yn bwysig, y camau i'w cyflawni, wedi'u cynllunio i ymateb i risgiau a chyfleoedd sy'n dod i'r amlwg.
- 14 Mae'r Cyngor wedi adnabod rhai bylchau data a'r angen i wella ei ddealltwriaeth o wahaniaethau rhwng ardaloedd yn y sir. Mae hefyd wedi nodi'r angen i adeiladu

gwybodaeth i gefnogi datblygiad prosiectau allweddol i gyflawni'r amcanion llesiant. Gallai mynd i'r afael â'r bylchau ddarparu gwybodaeth ddefnyddiol i'r Cyngor ei defnyddio fel rhan o'i adolygiadau blynyddol o'r amcanion llesiant. Bydd gwybodaeth o'r fath yn ddefnyddiol wrth adolygu a gosod amcanion llesiant ar gyfer y dyfodol.

Ymgynghori a chynnwys eraill

- 15 Cynhaliodd y Cyngor ymarfer ymgynghori eang yn fewnol ac allanol i lywio ei amcanion llesiant. Trefnodd y Cyngor ddau ymarferiad ymgynghori; rhaglen ymgysylltu gychwynnol i lywio'r amcanion llesiant ac ymgynghoriad dilynol i geisio barn bellach ar yr amcanion drafft.
- 16 Ceisiodd y Cyngor annog cyfranogiad eang ar draws y ddau ymarfer ymgynghori. Roedd hyn yn cynnwys:
 - rhoi cyhoedduswydd eang i'r ymgynghoriad,
 - dylunio'r deunyddiau i fod yn hygyrch ac yn ddeniadol, a
 - chynnal sesiynau wyneb yn wyneb yn ogystal â'r ymgynghoriad ar-lein.
- 17 Ceisiodd y Cyngor hefyd gynnwys grwpiau a dangynrychiolir. Roedd hyn yn cynnwys gweithio gyda phartneriaid i gyrraedd grwpiau â nodweddion gwarchoddedig yn effeithiol. Yn ogystal â'r gweithgareddau a nodir uchod, cynhaliodd y Cyngor:
 - grwpiau ffocws gyda Medrwn Môn,
 - 11 grŵp ffocws mewn partneriaeth ag Age Cymru, a
 - chysylltu â 22 o gynghorau ysgol yn cynnwys cynrychiolwyr disgyblion.
- 18 Dangosodd y Cyngor arfer da o ran darparu deunyddiau ymgynghori hawdd eu darllen gan eu gwneud yn fwy hygyrch i ystod ehangach o bobl a
 - dosbarthu taflenni a phosteri,
 - cynhyrchu hysbyseb radio,
 - cynnal sesiynau wyneb yn wyneb mewn saith lleoliad, a
 - darparu dolenni uniongyrchol i'r holiadur ar-lein ar y cyhoedduswydd ysgrifenedig i hyrwyddo'r cyfle i ddylanwadu ar yr amcanion llesiant.
- 19 Ymgynghorodd y Cyngor â'i staff yn ystod y cam ymgysylltu cychwynnol gan ofyn i bobl beth ddylai Cynllun y Cyngor ei gynnwys dros y pum mlynedd nesaf. Gwahoddodd y Cyngor staff hefyd i ymateb i'r amcanion llesiant drafft, yr amcanion strategol a'r ffrydiau gwaith. Arweiniodd eu mewnbwn at newidiadau wrth baratoi ar gyfer yr ymgynghoriad cyhoeddus.
- 20 Derbyniodd y Cyngor nifer uchel o ymatebion, sef dros 2,500. Gallwn weld sut mae'r Cyngor wedi defnyddio canlyniadau ymgysylltu â'r cyhoedd a bod blaenoriaethau trigolion wedi'u hadlewyrchu yn yr amcanion llesiant terfynol. Fodd bynnag, nododd y Cyngor fod pobl ifanc 16-24 mlwydd oed wedi'u tangynrychioli yn yr ymarferion ymgynghori. Mae'r Cyngor wedi dechrau mynd i'r afael â hyn drwy

ystyried sut y gallai wella'r broses o sicrhau adborth gan y grŵp hwn yn benodol, ar sail barhaus, o fewn ei strategaeth cyfranogiad nesaf. Mynegodd yr aelodau bryder bod cyfran yr ymatebion a gyflwynwyd yn Gymraeg yn is na'r disgwyl a chytunwyd i ymchwilio ymhellach.

Cynllunio i wella llesiant

- 21 Cynlluniodd y Cyngor ei amcanion llesiant i gyflawni canlyniadau y tu hwnt i gyfnod y cynllun. Mae'r Cyngor wedi dylunio llawer o'i nodau strategol o dan yr amcanion llesiant i ddwyn ffrwyth dros nifer o flynyddoedd, megis gwelliannau i'r newid yn yr hinsawdd a'r iaith Gymraeg. Mae gan y Cyngor Strategaeth Ataliol, sy'n cael ei hadolygu ar hyn o bryd i gyd-fynd â Chynllun y Cyngor 2023-28. Ceisia'r Strategaeth fynd i'r afael â sut y gall ymyrraeth gynnar gan y Cyngor a phartneriaid helpu pobl ar adegau allweddol yn eu bywydau. Mae prosiectau'r Strategaeth yn ceisio mynd i'r afael ag achosion gwraidd problemau a chyflawni canlyniadau cadarnhaol tymor hwy i bobl.
- 22 Mae Cynllun y Cyngor yn dangos rhywfaint o ystyriaeth o sut mae ei amcanion llesiant yn berthnasol i'r saith nod llesiant cenedlaethol, amcanion ei bartneriaid a'i strategaethau corfforaethol ei hun.
- 23 Mae'r Cyngor yn defnyddio asesiad effaith integredig i ddatblygu polisi a'i helpu i wneud penderfyniadau. Mae'r asesiad yn arf i helpu'r Cyngor i ddeall ystod o effeithiau llesiant cenedlaethau'r dyfodol, cydraddoldeb, economaidd-gymdeithasol a'r Gymraeg o dan y gofynion deddfwriaethol amrywiol. Fodd bynnag, roedd yr adroddiad clawr a oedd yn cyflwyno Cynllun y Cyngor 2023-28 yn nodi y byddai'n cynnal asesiadau effaith cydraddoldeb, economaidd-gymdeithasol a'r Gymraeg ar brosiectau unigol Cynllun y Cyngor, yn hytrach nag ar gyfer y Cynllun ei hun. Dylai'r Cyngor sicrhau bod ei drefniadau i gydymffurfio â'i ddyletswyddau cymdeithasol-economaidd sy'n benodol i Gymru o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 a Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 hefyd yn cynnwys cynnal asesiadau effaith o'r fath ar unrhyw benderfyniadau strategol, fel Cynllun y Cyngor.

Cynllunio i gyflawni yr amcanion llesiant

- 24 Mae'r Cyngor wedi pennu amcanion sy'n ceisio ysgogi gweithgarwch ar draws y gwahanol adrannau. Cefnogir amcanion llesiant y Cyngor gan ei Gynlluniau Cyflawni Blynyddol a Byrddau Rhaglen Trawsnewid. Mae'r Byrddau hyn wedi'u sefydlu ar gyfer pob nod strategol (o dan yr amcanion llesiant) i alluogi trafodaethau strategol. Cefnogir integreiddio mewnol yn dda, gyda swyddogion o wahanol wasanaethau yn eistedd ar Fyrddau ei gilydd. Mae'r fformat hwn yn rhoi sicrwydd i aelodau ac uwch swyddogion ei fod yn darparu'r buddion a ragwelir i'r Cyngor a'i gymunedau.
- 25 Mae'r Cyngor wedi tynnu sylw uwch arweinwyr at ba rai o 57 o ffrydiau gwaith Cynllun y Cyngor sy'n ataliol eu natur. Fodd bynnag, gan mai dim ond blwyddyn gyntaf (2023-24) o weithgareddau Cynllun y Cyngor o dan yr amcanion llesiant

sydd wedi'u costio'n llawn, erys ansicrwydd ynghylch adnoddau tymor canolig a sut y gall ddarparu adnoddau ar gyfer amcanion tymor hwy.

- 26 Er enghraifft, nid yw'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig cyfredol i gyfnod yr archwiliad hwn (sy'n cwmpasu'r cyfnod 2022-23 i 2024-25) yn cyfeirio at y prosiectau o dan Gynllun y Cyngor. Mae darparu adnoddau i'r Cynllun hefyd yn dibynnu'n fawr ar arian grant. Adroddodd y Cyngor fod cyllid grant yn cefnogi neu'n ariannu 79% (45 allan o 57) o brosiectau Cynllun 2023-28. Mae cyllid grant o'i natur yn gyfnewidiol ac yn peri risg i gyflawni blaenoriaethau'r Cyngor. Mae'r Cyngor yn cydnabod bod angen rhywfaint o hyblygrwydd, ac efallai y bydd angen teilwra rhai prosiectau oherwydd pwysau ariannol.
- 27 Oni bai bod y Cyngor yn asesu beth fyddai effaith peidio â dyrannu cyllid ar gyfer prosiectau sydd eisoes wedi'u cymeradwyo, bydd yn anodd blaenoriaethu. O ganlyniad, bydd mewn perygl o beidio â chyflawni canlyniadau disgwylidig ei amcanion llesiant, gan gynnwys buddion ataliol.

Monitro yr amcanion llesiant a gwersi a ddysgwyd

- 28 Mae'r Cyngor wedi sefydlu cynllun cyfathrebu a threfniadau monitro ar gyfer ei amcanion llesiant. Mae'r Cyngor hefyd yn nodi'r cerrig milltir a'r mesurau, â'r rhan fwyaf ohonynt yn rhai CAMPUS (cyraeddadwy, amserol, mesuradwy, penodol, perthnasol) yn ei Ddogfen Gyflawni Flynyddol ar gyfer 2023-24. Mae mesurau interim hefyd wedi'u cynllunio i alluogi uwch arweinwyr i olrhain cynnydd ar gyfer cyflawni'r nod strategol. Mae rhai o fesurau perfformiad y Cyngor yn canolbwyntio ar ganlyniadau hirdymor, ataliol. Er enghraifft, o dan yr amcan llesiant o 'Mae pobl Ynys Môn yn ddiogel, yn iach ac mor annibynnol â phosibl,' mae mesur i uwch arweinwyr weld canran yr aelwydydd â phlant yn cael eu hatal yn llwyddiannus rhag dod yn ddigartref.
- 29 Mae dull adrodd y Cerdyn Sgorio Corfforaethol yn galluogi uwch arweinwyr i weld 'ciplun' o gynnydd chwarterol ar brosiectau o dan bob amcan llesiant. Mae adran naratif yn cyflwyno'r cerdyn sgorio ac yn egluro tueddiadau ac unrhyw feysydd sy'n peri pryder ar gyfer cynnydd yn erbyn yr amcanion llesiant.
- 30 Er bod y Cyngor wedi myfyrio ar ba mor effeithiol oedd ei ymgynghoriad, nid yw eto wedi ystyried sut y gallai wella'r broses ar gyfer pennu ei amcanion llesiant yn y dyfodol. Mae gan y Cyngor gyfle i adlewyrchu sut y mae wedi cymhwysu'r egwyddor datblygu cynaliadwy ar y broses ehangach a nodi'r hyn a aeth yn dda ac unrhyw welliannau y mae'n bwriadu eu gwneud pan fydd yn pennu ei amcanion llesiant nesaf.

Argymhellion

Effaith cyfyngiadau ariannol

A1

Er mwyn cyflawni ei amcanion llesiant yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy, dylai'r Cyngor sicrhau bod fersiynau nesaf ei Gynllun Ariannol Tymor Canolig yn dangos yn glir

- sut bydd adnoddau'r Cyngor yn cael eu blaenoriaethu i gyflawni ei amcanion llesiant; a
- sut y gallai targedau arbedion presennol ac yn y dyfodol neu risgiau ariannol hysbys yn y dyfodol effeithio ar gyflawni ei amcanion llesiant.

Ystyried tueddiadau'r dyfodol

A2

Dylai'r Cyngor roi ystyriaeth fanylach i dueddiadau, risgiau a chyfleoedd perthnasol er mwyn adeiladu ar y cynnydd y mae wedi'i wneud o ran cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth osod amcanion llesiant ar gyfer y dyfodol.

Atodiad 1

Cwestiynau allweddol a'r hyn yr ydym yn chwilio amdano

Mae'r tabl isod yn nodi'r cwestiwn yr ydym yn ceisio ei ateb wrth gynnal yr archwiliad hwn, ynghyd â rhai is-gwestiynau a fydd yn helpu i lywio ein casglu tystiolaeth. Mae hefyd yn cynnwys rhai dangosyddion cadarnhaol sydd wedi'u teilwra i'r archwiliad hwn, wedi'u haddasu o'r rhai yr ydym wedi'u defnyddio o'r blaen i lywio ein harchwiliadau egwyddor datblygu cynaliadwy. Nid yw'r rhestr hon wedi'i chynllunio i gael ei defnyddio fel rhestr wirio, ond yn hytrach set ddarluniadol o nodweddion sy'n disgrifio sut allai da edrych.

I ba raddau mae'r corff wedi gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth osod ei amcanion llesiant newydd?	
Cynllunio – A gafodd y broses a roddwyd y corff ar waith i osod ei hamcanion llesiant yn sail i'r egwyddor datblygu cynaliadwy?	
Ydy'r corff wedi defnyddio data da deallusrwydd ata arall i ddeall risgiau a chyfleoedd a sut y gallent newid dros amser?	Dangosyddion cadarnhaol <ul style="list-style-type: none">• Mae gan y corff asesiad clir a chytbwys o gynnydd yn erbyn amcanion llesiant blaenorol sydd wedi'u defnyddio i lywio dealltwriaeth y corff o'r 'fel y mae'/ angen tymor byr.

	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r corff wedi gosod amcanion llesiant ar sail dealltwriaeth dda o angen, risg a chyfleoedd ar hyn o bryd ac yn y dyfodol, gan gynnwys dadansoddi tueddiadau'r dyfodol. Mae'n debygol y bydd hyn yn cael ei dynnu o ystod o ffynonellau lleol a chenedlaethol, megis: <ul style="list-style-type: none"> ○ Aseidiadau llesiant Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus ○ Aseidiadau poblogaeth Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus ○ Canlyniadau ymarferion ymglymiad / ymgynghori'n lleol ○ Monitro gwasanaethau a chwynion ○ Adroddiad Tueddiadau'r Dyfodol Adroddiad Sefyllfa Adnoddau Naturiol Cymru (SoNaRR) ar gyfer Cymru ac ○ Aseidiadau yn Seiliedig ar Ardaloedd. • Mae'r corff wedi ceisio deall achosion sylfaenol problemau fel y gall fynd i'r afael â chylchoedd negyddol a heriau pontio'r cenedlaethau drwy ei amcanion llesiant.
<p>Ydy'r corff wedi cynnwys eraill wrth ddatblygu ei amcanion llesiant?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r corff yn defnyddio canlyniadau ymwneud er mwyn helpu i ddewis ei amcanion llesiant. Mae'r ymwneud hwnnw -boed yn gynradd, eilaidd neu'n gyfuniad – yn adlewyrchu amrywiaeth lawn y boblogaeth. • Mae ymwneud yn adlewyrchu arfer dda a chynghor da gan Gomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol.
<p>Ydy'r corff wedi ystyried sut gall yr amcanion wella llesiant a chael effaith eang?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r amcanion llesiant wedi'u cynllunio i wella lles yn yr ystyr ehangaf a gwneud cyfraniad ar draws y saith nod llesiant cenedlaethol. • Mae'r amcanion llesiant wedi'u cynllunio i adlewyrchu a manteisio ar y cysylltiadau rhwng gwahanol feysydd gwaith. • Mae dealltwriaeth ddatblygedig iawn o sut mae'r amcanion llesiant yn effeithio ar/ ymwneud â'r hyn y mae cyrff cyhoeddus eraill yn ceisio'i gyflawni a chyfleoedd i gydweithio.

<p>Ydy'r corff wedi cynllunio'r amcanion i sicrhau manteision tymor hwy, wedi'u cydbwysu â diwallu anghenion tymor byr?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r corff wedi gosod amcanion sy'n ddigon uchelgeisiol ac yn ceisio ymateb i'r heriau tymor byr a hirdymor sy'n bodoli. Eu bwriad oedd gyrru gweithgarwch ar draws y sefydliad. • Nod yr amcanion yw diwallu angen tymor byr a thymor hwy. Lle mae amcanion wedi'u gosod dros amserlen fer i ganolig, maent wedi'u gosod yng nghyd-destun ystyriaethau neu uchelgeisiau tymor hwy.
<p>Darparu adnoddau a chyflwyno - A yw'r corff wedi ystyried sut y bydd yn sicrhau y gall gyflawni ei amcanion llesiant yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy?</p>	
<p>Ydy'r corff wedi ystyried sut mae'n gallu rhoi adnoddau i'r amcanion llesiant?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae adnoddau wedi'u dyrannu i sicrhau bod modd cyflwyno'r amcanion dros y tymor byr a chanolig; mae'r corff hefyd wedi ystyried risgiau adnoddau mwy hirdymor a/neu sut y gall ddarparu adnoddau ar gyfer amcanion tymor hwy. • Mae'r corff wedi dyrannu adnoddau i ddarparu buddion ataliol, lle disgrifir y rhain yn ei amcanion llesiant.
<p>Ydy'r corff wedi ystyried sut gall weithio gydag eraill i wireddu eu hamcanion?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r corff yn tynnu ar ei wybodaeth am amcanion/ gweithgarwch partneriaid, ei berthynas a'i drefniadau cydweithredol i wneud yn siŵr y gall gyflawni uchelgeisiau trawsbynciol.

Monitro ac adolygu: A yw'r corff wedi rhoi trefniadau ar waith i fonitro cynnydd a gwella sut mae'n cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth osod ei amcanion llesiant?	
Ydy'r corff wedi datblygu mesurau priodol a threfniadau monitro?	<ul style="list-style-type: none"> • Dyluniwyd mesurau perfformiad i adlewyrchu'r egwyddor datblygu cynaliadwy, e.e. drwy ganolbwyntio ar ganlyniadau sy'n torri ar draws ffiniau adrannol/ sefydliadol a darparu buddion lluosog (gan gynnwys ataliol) dros y tymor hwy. • Mae 'llynyn euraidd' a fydd yn caniatáu i'r corff adrodd yn glir ac yn dryloyw ar y cynnydd i gyflawni'r amcanion.
A yw'r corff yn ceisio dysgu o a gwella sut mae wedi cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy i osod ei amcanion llesiant?	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r corff yn dangos hunan ymwybyddiaeth ac ymrwymiad i wella sut mae'n cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy fel y gall wneud hynny mewn ffordd ystyrlon sy'n peri effaith.

Archwilio Cymru
1 Cwr y Ddinas
Caerdydd CF10 4BZ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan www.archwilio.cymru

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English.
Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

Ymateb Sefydliadol

Teitl yr adroddiad: Gosod amcanion llesiant – Cyngor Sir Ynys Môn

Dyddiad cwblhau:

Cyf	Argymhelliad	Ymateb sefydliadol Nodwch yma sylwebaeth berthnasol ar y camau arfaethedig mewn ymateb i'r argymhellion	Dyddiad Cwblhau Nodwch erbyn pryd bydd y camau arfaethedig wedi'u cwblhau	Swyddog cyfrifol (teitl)
A1	<p>Effaith cyfyngiadau ariannol</p> <p>Er mwyn cyflawni ei amcanion llesiant yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy, dylai'r Cyngor sicrhau bod fersiynau nesaf ei Gynllun Ariannol Tymor Canolig yn dangos yn glir</p> <ul style="list-style-type: none"> sut bydd adnoddau'r Cyngor yn cael eu blaenoriaethu i gyflawni ei amcanion llesiant; a sut y gallai targedau arbedion presennol ac yn y dyfodol neu risgiau ariannol hysbys yn y dyfodol effeithio ar gyflawni ei amcanion llesiant. 	<p>Wrth ddatblygu ein Cynllun Ariannol Tymor Canolig yn 23/24 cymerwyd i ystyriaeth ein amcanion llesiant. Cytunwyd y PG i roi arian ychwanegol i fewn i gyllideb Oedolion a Plant. Hefyd rhywfaint o doriadau i gyllideb ysgolion wedi cael ei lleihau gan y PG wrth osod y gyllideb. Hyn yn unol ac ein amcanion Llesiant:</p> <ol style="list-style-type: none"> Mae pobl Ynys Môn yn cael eu haddysgu i gyrraedd a chyflawni eu potensial yn y tymor hir. Mae pobl Ynys Môn yn ddiogel, yn iach ac mor annibynnol â phosib. <p>Bydd y Cyngor yn casglu'r gwybodaeth i drio asesu beth ydy'r gwir gost o weithredu popeth sydd yn Cynllun y Cyngor. Gweithio gyda pob Pennaeth Gwasanaeth i wneud hyn drwy gasglu gwybodaeth ynglŷn a:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ein amcan strategol Ein ymrwymiad Targedau i gyrraedd yr uchod Cyllideb a tarddiad y gyllideb i wireddu'r uchod Cyllideb ychwanegol ei angen <p>Bydd y wybodaeth uchod wedyn yn bwydo mewn i'r Model Cynllun Tymor Canolig Ariannol ac yn mynd i'r Pwyllgor</p>	Mawrth 2025	Pennaeth Swyddogaeth Adnoddau / Swyddog 151

		<p>Gwaith yn Medi. Bydd yr asesiad yma yn cael ei drafod yn rheolaidd hefo'r Pwyllgor Gwaith cyn hynny fel rhan o'r proses paratoi am gyllideb 25/26.</p> <p>Mae'n bwysig nodi fod yn anodd iawn i'r Cyngor wneud MTFP effeithiol tra fod ein cyllideb blynyddol ond yn cael ei gadarnhau gan LIC ychydig fisoedd cyn dechrau y flwyddyn ariannol.</p>		
A2	<p>Ystyried tueddiadau'r dyfodol</p> <p>Dylai'r Cyngor roi ystyriaeth fanylach i dueddiadau, risgiau a chyfleoedd perthnasol er mwyn adeiladu ar y cynnydd y mae wedi'i wneud o ran cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth osod amcanion llesiant ar gyfer y dyfodol.</p>	<p>Wrth ddatblygu ein Cynllun y Cyngor 2023-2028 defnyddiwyd nifer o ddata demograffeg o'r sensws; yn cynnwys poblogaeth a tueddiadau poblogaeth er mwyn rhoid gwybodaeth a dealltwriaeth o newidiadau o fewn demograffig ein poblogaeth. Defnyddiwyd y wybodaeth yma wrth lunio ein amcanion strategol sy'n gosod cyfeiriad ar gyfer ein dogfen gyflawni blynyddol.</p> <p>Cyhoeddwyd CSYM Gynllun Strategol Digidol yn Chwefror 2024 fydd yn ein cefnogi i wireddu Cynllun y Cyngor, mae'n gosod ein ymrwymadau i ddatblygu ein ffordd o weithio i ddefnyddio Digidol i weithio'n fwy effeithiol ac effeithlon.</p> <p>Yn deillio o hynny, rydym wedi datblygu dashfwrdd data o amgylch y maes tlodi a costau byw yn gysylltiedig a'n amcanion llesiant.</p> <p>Pwrpas y dashfwrdd yma ydy darparu data ar dueddiadau yn ymwneud a tlodi; mae'n cynnwys data dros amser am:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pobl yn ddi-waith 2. Nifer o bobl ar fudd-dalidau 3. Defnydd o fanciau bwyd ar yr Ynys 	Mawrth 2025	Rheolwr Cynllunio, Perfformiad a Rhaglen Corfforaethol

Rydym wedi cyhoeddi Cynllun Strategol Taclo Tlodi. Bydd y dashfwrdd data yn cael ei ddefnyddio i fesur effaith yn erbyn amcanion strategol o fewn y cynllun.

Rydym yn y broses o ddatblygu dashfwrdd net sero, sy'n darparu gwybodaeth gwerthfawr ynglŷn a'r egwyddor datblygu cynaliadwy, yn cynnwys data trosolwg a tueddiadau ar:

1. Defnydd ynni o fewn adeiladau y Cyngor
2. Defnydd tanwydd o gerbydau fflyd

Mae'r wybodaeth yma yn ein galluogi i ddeall ein gwaelodlin a mesur effaith unrhyw gynlluniau amgylcheddol sy'n cyfarch ein amcanion llesiant.

Mae gennym fwriad i ddatblygu ein defnydd o ddata a thueddiadau wrth ddatblygu dashfyrddau pellach.

Mae proses mwy integredig yn cael ei ddatblygu i ystyried cyllidebau'r dyfodol a fydd yn cynnwys gwaelodlin a tueddiadau demograffeg a socio-economaidd. Fe fydd hyn, gobeithio, yn rhoi mwy o sicrwydd bod penderfyniadau cyllidol yn ystyried yn llawn effaith ar lesiant trigolion yr Ynys yn y tymor byr, canolig, a hir.